

BOLESTNÉ ZA SMÚTOK

Každý súdny spor aj právna konzultácia má za sebou nejaký príbeh. Tento príbeh bol silný a smutný a pre prehľadnosť ho popíšem najskôr príbehovo a následne aj právne.

(A) PRÁVNY PROBLÉM "PRÍBEHOVO"

Oslovila nás mladá žena, matka dvoch malých dcér – 10 ročnej a 2 ročnej, ktorá v deň svojich narodenín prišla o svojho manžela. **Jej manžel zomrel v práci v dôsledku chyby svojho kolegu – kolega pri práci s motorovým vozidlom cúval a nešťastne zrazil manžela klientky.** Kolega bol v dôsledku svojho konania uznaný za vinného z prečinu usmrtenia.

U zamestnávateľa manžela bola aktívna odborová organizácia, zamestnávateľ tak manželke na základe kolektívnej zmluvy uhradil náklady za pohreb, vyplatil klientke a jej dcéram jednorazové odškodné a založil dcéram životné poistenie. Celkovo zamestnávateľ za smrť manžela rodine klientky vyplatil sumu 7 634,60 EUR (rok 2008). Klientka si na základe údajov obdržaných od zamestnávateľa zabezpečila aj potrebné dávky od Sociálnej poisťovne.

Klientka bola po smrti manžela prirodzene v šoku, liečila sa u psychiatra, psychiatrickú pomoc vyhľadala aj pre svoje deti. Klientka bola na manžela fixovaná, žili spolu 13 rokov, okrem neho nemala žiadnu blízku rodinu, teda manžel pre ňu bol preto aj priateľom a človekom, o ktorého sa mohla oprieť, mali harmonický vzťah. **Deti boli vo veľmi citlivom veku a mali s otcom veľmi pekný vzťah. Prísť o otca zo dňa na deň by bola rana aj pre dospelé dieťa, nieto ešte pre deti v takomto nízkom veku.** V dôsledku smrti otca staršia 10 ročná dcéra začala mať problémy so spánkom, bola precitliveľá a plačlivá a mladšia 2 ročná dcéra prestala rozprávať, bola nadmerne úzkostlivá, bojzlivá a emočne fixovaná na matku.

U zamestnávateľa nebohého manžela bola aktívna odborová organizácia a na jej popud zamestnávateľ na základe kolektívnej zmluvy uhradil náklady za pohreb a vyplatil klientke a jej dcéram jednorazové odškodné a založil dcéram životné poistenie. Celkovo zamestnávateľ za smrť manžela rodine klientky vyplatil sumu 7 634,60 EUR (rok 2008). Klientka si na základe údajov obdržaných od zamestnávateľa zabezpečila aj nároky od sociálnej poisťovne.

Klientka ma vyhľadala na radu svojich priateľov, zazlievala zamestnávateľovi aj kolegovi svojho manžela, že situáciu s ňom ľudsky neprebrali, neposkytli jej ani jej deťom psychologickú pomoc. V neposlednom rade jej priatelia prízvukovali, že „takto to nemôže skončiť“, že **život jej manžela predsa nebol hodný iba 7 634,60 EUR.** Klientku preto zaujímalo, či môže žiadať nejaké zadosťučinenie v súvislosti so smrťou svojho manžela.

Na konzultácii som klientku oboznámila s jej právom na ochranu osobnosti upraveným § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka. **V jej prípade a v prípade jej dcér došlo protiprávnym konaním k zásahu do súkromia v dôsledku čoho mala ona a jej deti právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch.**

S klientkou sme prebrali aj **nepříjemnosti so súdnym sporom spojené** – v rámci preukázania zásahu do jej osobnostných práv bolo v rámci splnenia dôkaznej povinnosti nutné, aby vypovedala pred súdom a zároveň aby poskytla súdu potvrdenie o tom, že ona a jej deti navštevujú v súvislosti so smrťou manžela psychiatra. Klientku som pripravila na to, že na súdnom pojednávaní môže dostať od právnych zástupcov protistrany nepříjemné otázky alebo sa môže stretnúť aj s tvrdeniami, ktoré sa ju môžu dotknúť.

Klientke som tiež odporučila, aby oslovila priateľov, ktorí by boli ochotní súdu dosvedčiť skutočnosť, že mali s manželom harmonický vzťah, že manžel bol starostlivým otcom a vedeli by tiež dosvedčiť, ako klientka a jej dcéry situáciu prežívala po smrti jej manžela.

Klietku potešila správa, že okrem pojednávania, na ktorom bude vypovedať, jej ďalšia účasť na pojednávaniach nebude nutná (iba ak by si ju súd vyžiadal), keďže bude zastúpená právnym zástupcom. Priatelia, ktorí ju presvedčili, aby právnu pomoc vyhľadala, jej prisľúbili, že v prípade potreby poskytnú svedeckú výpoveď.

Po konzultácii sa tak rozhodla, že využije právne služby, v jej mene a mene jej dcér sme najskôr protistrane navrhli mimosúdne riešenie, k čomu sa protistrana postavila zamietavo a preto sme následne podali na súd žalobu o ochranu osobnosti a náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch.

ZÁVER PRÍBEHU

Klientku a jej maloleté deti sme zastupovali v konaní o ochranu osobnosti, v rámci ktorého sme požadovali vyplatenie náhrady nemajetkovej ujmy osobitne pre klientku a osobitne pre každé maloleté dieťa. V rámci konania sme predložili potrebné doklady na preukázanie našich tvrdení, bola vypočutá klientka a jej priatelia. Súd vypočul aj svedkov navrhnutých protistranou. **Súd našej žalobe vyhovel a klientke a jej dcéram priznal náhradu nemajetkovej ujmy – klientke vo výške 6 000 EUR a každej maloletej vo výške 8 000 EUR (rozhodnutie z roku 2011).** Súdne konanie bolo v tomto prípade prekvapivo rýchle, spolu s odvolacím konaním trvalo iba 2 roky.

Podľa slov klientky jej súdny spor pomohol dať za nepríjemnými okolnosťami smrti manžela bodku a bola rada, že nezaváhala a urobila kroky potrebné na ochranu práv seba a svojich detí, lebo neskôr by si to vyčítala.

(B) POPIS PRÍBEHU V PRÁVNEJ ROVINE

Právny základ nároku

Nárok na ochranu osobnosti je upravený v ustanoveniach § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka a podľa neho má fyzická osoba právo na ochranu svojej osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti aj aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej povahy.

Zákon použitím slova „najmä“ príkladmo uvádza chránené zložky ochrany osobnosti. Jednou z nich je aj v zákone príkladmo uvedené právo na súkromie, ktorého súčasťou je právo rozvíjať a vytvárať vzťahy s ostatnými ľudskými bytosťami, osobitne vzťahy na emocionálnej báze, teda vzťahy medzi príslušníkmi rodiny budované na citovo silných vzájomných väzbách.

Konaním kolegu manžela klientky, za ktorý bol aj právoplatne odsúdený v trestnom konaní, došlo k násilnému prerušeniu väzieb klientky a jej dcér so zomrelým manželom, predstavuje neoprávnený zásah do osobnostných práv klientky a jej dcér a teda klientka a jej dcéry sa môžu domáhať ochrany práv na súde.

Aktívna legitímácia (kto má právo podať žalobu)

Aktívne legitímovaným je ten, do koho práva na súkromie bolo zasiahnuté, v tomto prípade to bola jednak klientka a jednak jej maloleté dcéry.

Môžu teda žalobu podať aj maloleté dcéry? Áno, oni sú tiež nositeľkami tohto práva a majú nárok žiadať jeho ochranu. V konaní sú zastúpené jej zákonnou zástupkyňou, ktorá môže zastupovaním ďalej poveriť advokátsku kanceláriu.

Námietky protistrany k aktívnej legitímácii

Protistrana namietala, že nárok na ochranu osobnosti je úzko spätý s osobou, ktorá bola poškodená na svojich osobnostných právach a ak táto fyzická osoba zomrie, jej úmrtím právo na náhradu nemajetkovej ujmy zaniká. Preto sa osoby uvedené v § 15 Občianskeho zákonníka (manželka a deti) nemôžu pred súdom úspešne domáhať práva na primerané zadosťučinenie ako náhrady nemajetkovej ujmy, ktorá zasiahla do osobnostných práv alebo fyzickej osoby.

Uvedený argument protistrany nebol právne opodstatnený, keďže klientky sa nedomáhali ochrany osobnosti spojeného s osobnostnými právami nebohého manžela/otca, ale svojich osobnostných práv na ochranu súkromia, do ktorého bolo zasiahnuté násilnou smrťou manžela/otca.

Pasívna legitímácia (proti komu môžem podať žalobu)

Keďže bola smrť manžela klientky spôsobená počas výkonu jeho práce iným zamestnancom jeho zamestnávateľa, tak pasívne legitímovaným je v tomto prípade jeho zamestnávateľ. Pasívna legitímácia bola daná tým, že zásah do osobnostných práv navrhovateľiek vykonal zamestnanec právnickej osoby v rámci plnenia úloh právnickej osoby, ako zamestnávateľa. Predpokladom je, aby v činnosti zamestnanca nechýbal miestny, časový a vecný vzťah k plneniu úloh tejto osoby (*podobne rozsudok NS ČR zo dňa 11.6.2002, sp. zn. 28Cdo 931/2002 alebo rozsudok NS ČR zo dňa 11.12.2003, sp. zn. 30Cdo 73/2003).

Keďže bola smrť manžela klientky spôsobená počas výkonu jeho práce iným zamestnancom jeho zamestnávateľa, tak pasívne legitímovaným je v tomto prípade jeho zamestnávateľ. Pasívna legitímácia bola daná tým, že zásah do osobnostných práv navrhovateľiek vykonal zamestnanec právnickej osoby v rámci plnenia úloh právnickej osoby, ako zamestnávateľa. Predpokladom je, aby v činnosti zamestnanca nechýbal miestny, časový a vecný vzťah k plneniu úloh tejto osoby (*podobne rozsudok NS ČR zo dňa 11.6.2002, sp. zn. 28Cdo 931/2002 alebo rozsudok NS ČR zo dňa 11.12.2003, sp. zn. 30Cdo 73/2003).

Žalobu sme preto podali proti zamestnávateľovi, ktorého sme zažalovali ako žalovaného v 1. rade. Klientka však trvala aj na podaní žaloby voči samotnému kolegovi, ktorý spôsobil pracovný úraz, predstavovalo to pre ňu určitý spôsob zadosťučinenia, z tohto dôvodu sme kolegu, ktorý usmrtil manžela klientky označili ako žalovaného v 2/ rade.

Poznámka: zrejme by prichádzalo do úvahy namiesto žalovaných zažalovať priamo poisťovňu, v ktorej bolo motorové vozidlo poistené (*pozri uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 11.10.2016, sp. zn. III. ÚS 666/2016), no keďže tento názor nebol v čase podania žaloby ustálený a u zamestnávateľa, voči ktorému sme si nárok uplatňovali nebol predpoklad, že zanikne, keďže bol vysoko bonitný a mal zmluvami riadne zabezpečenú svoju pozíciu aj do budúcnosti, nebolo pre nás právne významné posudzovať túto možnosť.

Aké sú zákonné prostriedky na ochranu osobnosti?

Klientka má nárok na uplatnenie morálneho zadosťučinenia, napríklad požadovať ospravedlnenie. Ospravedlnenie mandantke v zásade poskytnuté bolo, aj keď nie podľa jej predstáv, z tohto dôvodu sme nevideli dôvod si tento zákonný prostriedok uplatňovať.

Ďalším prostriedkom ochrany osobnosti je v zmysle ustanovenia § 13 ods. 2 **požiadavka na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch**. Predpoklady priznania náhrady nemajetkovej ujmy sú naplnené vtedy, ak došlo k zásahu do osobnostných práv a poskytnuté zadosťučinenie sa nezdá postačujúce, a to najmä preto, že bola v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby alebo vážnosť v spoločnosti. Vzhľadom na to, že zákon uvádza predpoklady náhrady nemajetkovej ujmy iba príkladmo (demonštratívny výpočet) nie je priznanie náhrady nemajetkovej ujmy obmedzené iba na zníženie dôstojnosti alebo vážnosti v spoločnosti, ale prichádza do úvahy v prípade akýchkoľvek následkov, na ktorých zmiernenie iné zadosťučinenie nepostačuje.

V prípade, ak ide o zásah do súkromia usmrtením blízkej osoby sú predpoklady pre priznanie náhrady nemajetkovej ujmy naplnené, s čím sa stotožnil aj súd, ktorý v odôvodnení rozsudku uvádza: „*ľažko si totiž predstaviť, že by v prípade natoľko závažného zásahu mohlo vzniknúť nemajetkovú ujmu dostatočne zmierniť priznanie iného zadosťučinenia (napr. vo forme ospravedlnenia). Preto, keďže v prejednávanej veci ide o zásah v podobe usmrtenia blízkych osôb (v tomto prípade najbližších), boli aj v prípade navrhovateľiek splnené všetky predpoklady pre priznanie náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch.*“

Ako sa posudzuje výška náhrady nemajetkovej ujmy

Právny základ posúdenia obsahuje ustanovenie § 13 ods. 3 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého:

- výšku určuje súd
- kritériami na určenie výšky: súd prihliada na závažnosť vzniknutej ujmy a na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo

V zásade je určenie predpokladanej výšky náhrady nemajetkovej ujmy, ktorú môže súd priznať, „lotéria“ (inšpiráciou môže byť článok JUDr. Roberta Šorla, PhD. uverejnený v Bulletinu slovenskej advokátskej komory 9/2017 na strane 6 s názvom Náhrada nemajetkovej ujmy - bolestné za smútok pozostalého príbuzného, Stav a východiská – 1. časť) a podľa mojich vedomostí zatiaľ neexistuje manuál, ktorým by sa sudy pri určení výšky náhrady nemajetkovej ujmy riadili. Sudy zvyčajne podrobne odôvodnia prečo náhradu nemajetkovej ujmy priznali, málokedy však uvedú konkrétnym myšlienkový postup, ktorým sa riadili pri určení konkrétnej sumy náhrady nemajetkovej ujmy.

Súd v našom prípade pri určení výšky náhrady nemajetkovej ujmy zohľadnil, že:

- navrhovateľky stratili svoju najbližšiu osobu, s ktorou tvorili harmonickú rodinu, tešili sa z úspechov, vzájomne si pomáhali, žili v spoločnej domácnosti, delili sa tak spoločne o pozitívne i negatívne stránky ich každodenného života a v dôsledku úmrtia došlo k celkom nezvratnému ukončeniu tohto spolužitia a k definitívnej strate možnosti navrhovateľiek tráviť s ním čas, deliť sa s ním o všetky bežné i menej bežné životné problémy a radosti. Nemožno pritom opomenúť, že navrhovateľky v 2. a 3. rade boli v čase usmrtenia vo veku 10 a 2 roky.
- k zásahu došlo zo strany zamestnávateľa prostredníctvom zamestnanca, ktorý sa pri zásahu dopustil spáchania trestného činu, hoci len z nedbanlivosti, zohľadnil, že nedošlo k zanedbávaniu povinnosti zamestnávateľa v oblasti školení bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a vykonal aj ďalšie opatrenia smerujúce k prevencii pred obdobnými tragickými udalosťami. Súd uviedol: „súd tiež nemohol opomenúť, že nebohý svojím spoluzavinením prispel k tomu, že došlo k tejto tragickej udalosti. (poznámka – uvedené vyplývalo z protokolu inšpektorátu práce)
- nemohol opomenúť ani skutočnosť, že za určitú satisfakciu (hoci jej význam možno za daných okolností označiť ako marginálny) možno považovať už samotné rozhodnutie súdu v trestnom konaní, ktorým súd (právoplatne) odsúdil zamestnanca odporcu za spáchanie daného skutku.
- nebolo však zároveň možné opomenúť správanie zamestnávateľa v súvislosti s touto udalosťou a po úmrtí. Poskytol totiž prakticky ihneď (na požiadanie) príspevok na náhradu nákladov pohrebu, vyplatil tiež navrhovateľkám jednorazovo sumu 4315 EUR, pričom tiež založil maloletým navrhovateľkám v 2/ a 3/ rade poistenie každej v sume 1659 EUR.

Súd potom, vychádzajúc zo všetkých vyššie uvedených kritérií a skutkových okolností danej veci na strane navrhovateľiek avšak aj okolností na strane odporcu **dospel k záveru, že náhradou, ktoré je spôsobilá na rozdiel od prípadného nepenažného zadosťučinenia aspoň z časti zmierniť následky neoprávneného zásahu do práv na ochranu osobnosti navrhovateľiek je v prípade navrhovateľky 1/ suma 6 000 EUR a v prípade navrhovateľky 2/ suma 8 000 EUR a v prípade navrhovateľky 3/ suma 8 000 EUR.**

 Je právne významné, že podľa protokolu inšpektorátu práce nebohý prispel k tragickej udalosti?

Pre samotné uplatnenie práv na ochranu osobnosti je to bez právneho významu, keďže zomrel v dôsledku trestného činu. S uvedeným sa stotožnil aj odvolací súd, ktorý v odvolaní uvádza: „na to, aby navrhovateľky mohli úspešne uplatňovať nárok na ochranu osobnosti podľa § 13 Občianskeho zákonníka v prípade, že odporca neoprávnene (protiprávne) zasiahol do ich osobnostných práv spôsobením nehody, v dôsledku ktorej zomrel ich manžel a otec, nie je nutné, aby konanie samej týmto dotknutej osoby muselo byť po právnej stránke bezzávadné. Nevyhnutným primárnym predpokladom procesného úspechu je samotná protiprávnosť konania alebo opomenutia odporcu a na to nadväzujúca prítomnosť kauzálneho nexu medzi týmto správaním a úmrtím určitej osoby. V súlade s citovaným ustanovením § 13 ods. 1 Obč. zák. na to, aby oprávnená osoba (navrhovateľky) mali právo domáhať sa ochrany osobnosti, sa vyžaduje a zároveň stačí, aby išlo o neoprávnený (protiprávny zásah) do práv na ochranu osobnosti. V prípade existencie takéhoto neoprávneného zásahu ide potom o objektívnu zodpovednosť, bez ohľadu na zavinenie.“

Má to však vplyv na výšku priznanej náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch, ako uvádza odvolací súd okolnosťami za ktorých došlo k poškodeniu práva „sú nielen okolnosti na strane škodcu (odporcu), ale súčasne sú to aj okolnosti na strane dotknutej osoby (v danom prípade manžela a otca navrhovateľiek).“

i Koho zo žalovaných súd zaviazal na úhradu nemajetkovej ujmy?

Na náhradu nemajetkovej ujmy súd zaviazal zamestnávateľa.

i Mal kolega nebohého nárok na náhradu trov konania, keďže nebol súdom zviazaný na úhradu nemajetkovej ujmy?

Čo sa týka zamestnanca, ktorý svojím konaním spôsobil smrť nebohého, tak tomu síce žiadna povinnosť súdom určená nebola, ale zároveň mu nebola ani priznaná náhrada trov konania, odvolací súd sa stotožnil s našim názorom, že „*vzhľadom na dôvody hodné osobitného zreteľa, ako samotnú povahu nároku navrhovateľiek, skutočnosť, že práve odporca 2/ zavinil smrť blízkej osoby navrhovateľiek, ako aj skutočnosť, že navrhovateľky 2/ a 3/ sú maloleté, od ktorých by ani nebolo spravodlivé náhradu trov požadovať*“ súd kolegovi nebohého trovy konania nepriznal.

i Bolo by možné namietať premlčanie nároku na náhradu nemajetkovej ujmy?

Nárok na náhradu nemajetkovej ujmy sa premlčuje ako každé majetkové právo v 3 ročnej premlčacej lehote, ak by teda žaloba bola podaná po tomto termíne (čo nebol náš prípad), bolo by možné namietať premlčanie nároku.

i Je možné uplatniť si úroky od momentu, kedy k udalosti zakladajúcej nárok prišlo?

Keďže v prípade rozsudku, ktorým súd rozhoduje o nároku na ochranu osobnosti ide o konštitutívne rozhodnutie, t.j. rozhodnutie súdu, ktorým sa zakladá nový právny nárok, tak nemožno požadovať úroky z omeškania za obdobie pred rozhodnutím vo veci.

Záver:

Vo veci rozhodol rozsudkom zo dňa 15.8.2012 Krajský súd v Bratislave sp. zn. 4Co 519/2011 v nadväznosti na rozsudok Okresného súdu Bratislava IV. zo dňa 20.7.2011.

Advokátska kancelária
Beňová, s.r.o.

Tento článok som uverejnila na svojej stránke www.akbenova.sk v sekcii Príklady z praxe, v ktorej uvádzam právne problémy (prirodzene anonymné) riešené mojou advokátskou kanceláriou v rámci súdnych konaní alebo právneho poradenstva. Nádejám sa, že sú články koncipované tak, aby boli inšpiráciou pre riešenie podobných právnych problémov.

V prípade, ak máte podobný právny problém, neváhajte našu kanceláriu osloviť buď prostredníctvom mailu: advokat@akbenova.sk alebo telefonicky na čísle 0903 271 571.